

CERCETARE DE POLITICI

Acest Raport este rezultatul unei cercetări de politici în domeniile educație, asistență socială și sănătate din perspectiva accesului solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională în Republica Moldova

Chișinău 2017

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți își are originile în anul 1945 și reprezintă un complex universitar cu toate nivelele de formare a cadrelor pentru economia națională (studii superioare de licență, de masterat și de doctorat), precum și formarea continuă a specialiștilor angajați în câmpul muncii. În Universitate își fac studiile circa 5000 de studenți, masteranzi și doctoranzi la 43 de specialități și 28 de specializări, în cadrul a 4 facultăți. Angajații celor 13 catedre de profil oferă servicii educaționale în limbile română, rusă și, la anumite specialități, în engleză, germană, franceză și spaniolă.

În anul 2009, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți a obținut Certificatul Internațional ISO 9001-2000 al Sistemului Universitar European de Management al Calității, iar la 5 decembrie 2011, a fost certificată de organismele de certificare a sistemelor de management IQNet și SRAC. Certificatul confirmă că Universitatea are implementat și menține un sistem de management al calității conform condițiilor standardului internațional ISO 9001:2008. În anul 2011, prin Hotărârea Consiliului National pentru Acreditare și Atestare nr. 581 din 3 iunie 2011, Universitatea este acreditată în calitate de organizație din sfera științei și inovării cu toate drepturile aferente pentru a realiza activități de cercetare, inovare și transfer tehnologic la cinci profiluri de cercetare. Calificativul instituției este Organizație competitivă pe plan internațional (categoria B). Acest calificativ este reconfirmat în anul 2016 prin Hotărârea Consiliului National pentru Acreditare și Atestare nr. AC-4/1 din 28 iunie 2016, pentru șase profiluri de cercetare.

AO Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei ”AVE Copiii”

Asociația AVE COPIII în 25 de ani de activitate și-a dedicat eforturile celor mai vulnerabili: copii și familii aflate în situație de risc sau dificultate. Copiii străzii, copiii rămași fără îngrijirea părintească, adolescenții cu probleme de comportament, copiii refugiați și solicitanți de azi și mulți alții sunt beneficiari ai serviciilor noastre. Abordarea fiecărui caz în parte, într-un cadru de învățare prin acțiune, și participarea beneficiarilor, în special a copiilor, la toate deciziile care îi afectează direct sau indirect, sunt principiile noastre de activitate.

Începând cu 1998 AO AVE Copiii oferă asistență directă și facilitează accesul la servicii sociale, educație și servicii medicale solicitanților de azil și refugiaților în R. Moldova. În această perioadă, între 40 și 100 de copii, inclusiv din familii mixte (în care unul dintre părinți este cetățean al R. Moldova), anual au beneficiat de suportul Asociației. Provocările globale în domeniul migrației forțate impun abordări inovatoare în asistența grupurilor vulnerabile (copii și adulți). Din aceste considerente, AO AVE Copiii, în următorii ani, va pune accent pe combaterea excluziunii și dezvoltarea serviciilor de calitate în diferite localități ale țării, în special în cele care nu au beneficiat sau au beneficiat de suport modest din partea altor ONGuri. În același timp, activitățile noastre, inclusiv cele raportate la asistența refugiaților și solicitanților de azil, vor continua să abiliteze beneficiarii cu deprinderi de viață independentă și suport în incluziunea socială și comunitară.

AUTORI

Valentina PRIȚCAN, doctor în psihologie, conferențiar universitar la Catedra de științe socioumane și asistență socială, Facultatea de Drept și științe sociale, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Igor COJOCARU, doctor, conferențiar universitar, prorector pentru activitatea științifică, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Cristina CRUDU, lector universitar la Catedra de științe socioumane și asistență socială, Facultatea de Drept și științe sociale, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Gabriela CEBAN, prelucrător material informativ, Departamentul de management al calității, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Mariana IANACHEVICI, Doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova, Catedra Științe ale Educației, Director Executiv, AO Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei ”AVE Copiii”

Angelica RUSSU, Coordonator al Proiectului ”Asistența socială, educațională și medicală acordate Refugiaților și Solicitanților de Azil în R. Moldova”, AO Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei ”AVE Copiii”

MULȚUMIRI

Autorii mulțumesc tuturor participanților la interviuri, precum și organizatorilor – echipa Proiectului ”Asistența socială, educațională și medicală acordate Refugiaților și Solicitanților de Azil în R. Moldova” implementat de AO Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei AVE Copiii cu suportul UNHCR.

DISCLAIMER

Acest Raport a fost elaborat urmare a unui proces de cercetare aprofundată de birou a cadrului legislativ și normativ național în domeniul azilului cu accent deosebit pe drepturile acordate solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție internațională și celor de protecție temporară în contextul accesului la servicii de asistență medicală, sociale, dar și la sistemul de educație în Republica Moldova. Pentru înțelegerea realității din teren un șir de interviuri au fost realizate cu specialiști din cele trei domenii considerate, dar și cu unii beneficiari de servicii. *Opiniile exprimate nu sunt reprezentative la nivel de populație: acestea aparțin în totalitate respondenților și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, AO AVE COPIII sau UNHCR.* Această Cercetare nu a considerat situația solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională care locuiesc în regiunea Transnistreană a Republicii Moldova.

DEPERSONALIZAREA DATELOR

Lista participanților la interviuri a fost depersonalizată în scopul asigurării confidențialității datelor cu caracter personal. Toate constatările rezultate din aceste interviuri au fost, la fel, depersonalizate în același scop.

Abrevieri

ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
AO AVE Copiii	Asociația Obștească Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei ”AVE Copiii”
BMA	Biroul Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne ale Republicii Moldova
CATMÎI a IGPF	Centrul de Aprovizionare Tehnico - Materială și Întreținerea Imobilelor a Inspectoratului General al Poliției de Frontieră
CNP	Cod Numeric Personal
DMPDC	Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului (Chișinău)
IGI România	Inspectoratul General pentru Imigrări, România
ÎCNUR (în text s-a folosit abrevierea din limba engleză UNHCR)	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
S/DASPF	Secția/ Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei

CUPRINS

Introducere	5
Scopul și obiectivele documentelor de politici	7
EDUCAȚIE	8
Cadrul legal și normativ privind accesul la educație	8
Cadrul instituțional.....	10
Provocări (constatate în urma interviurilor).....	11
Recomandări	12
SĂNĂTATE	13
Cadrul legal și normativ privind accesul la asistență medicală.....	13
Cadrul instituțional.....	14
<i>Cadrul instituțional pentru facilitarea accesului solicitanților de azil la asistență medicală</i>	17
Provocări (constatate în urma interviurilor).....	17
Recomandări	18
ASISTENȚA SOCIALĂ	19
Cadrul legal și normativ privind accesul la asistență socială	19
<i>Accesul la servicii sociale</i>	21
<i>Accesul la prestații sociale</i>	21
<i>Integrarea străinilor</i>	22
Cadrul instituțional.....	22
Provocări (constatate în urma interviurilor).....	23
Recomandări	24
Drepturi garantate străinilor care cad sub incidența Legii privind azilul în Republica Moldova	0
Lista instituțiilor participante la interviurile semi-structurate.....	0

Introducere

Republica Moldova a aderat în 2001¹ la Convenția din 1951 privind statutul refugiaților² și la Protocolul său din 1967³. Ambele instrumente au intrat în vigoare pentru țara noastră în 2002. Prima lege privind statutul refugiaților în Republica Moldova a fost adoptată în 2002, iar în 2005, în legislația națională a fost introdusă o formă complementară de protecție - "protecția umanitară". Noua lege privind azilul în Republica Moldova a fost adoptată în 2008⁴, iar o serie de amendamente importante – în 2013 și, respectiv, în 2016.

Cadrul instituțional în domeniul azilului este guvernat de Direcția azil și integrare din cadrul Biroului migrație și azil al Ministerului Afacerilor Interne, responsabilă de implementarea politicilor în domeniul azilului prin examinarea și soluționarea cererilor de azil, protecția solicitanților de azil, beneficiarilor de protecție internațională și celor de protecție temporară sau de azil politic⁵. Secția protecție internațională și proceduri de azil, Secția integrare și acomodare și Secția apatridie și informare sunt cele trei subdiviziuni⁶ ale Direcției Azil și Integrare. Adicional, Biroul Migrație și Azil dispune de o structură specializată (fără statut juridic) destinată cazării temporare a solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională – Centrul de cazare⁷.

În contextul azilului, Republica Moldova acordă patru forme de protecție⁸:

statutul de refugiat - recunoscut la solicitare, străinului care, în virtutea unei temeri bine întemeiate de persecutare pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică, se află în afara țării a cărei cetățean este și care nu poate sau, datorită acestor temeri, nu dorește să se pună sub protecția respectivei țări. Statutul de refugiat este acordat fără termen.

protecția umanitară - este acordată străinului care nu îndeplinește condițiile pentru recunoașterea statutului de refugiat și în a cărui privință există motive de a crede că, la întoarcere în țara de origine, va fi expus unui risc serios și din cauza acestui risc nu poate sau nu dorește să obțină protecția respectivei țări. Protecția umanitară se acordă pe o perioadă de 1 an. La expirarea acestui termen, dosarul este reexaminat pentru stabilirea circumstanțelor ce au stat la baza acordării formei de protecție.

protecția temporară - protecție cu caracter excepțional, menită să asigure, în cazul unui aflux masiv și spontan de persoane strămutate care nu se pot întoarce în

---

¹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 677 din 23.11.2001 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind statutul refugiaților, precum și la Protocolul privind statutul refugiaților*. Monitorul Oficial nr. 150, art. 1199 din 11.12.2001. Disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312612> [Accesat în: 30.09.2017]

² *Convenția privind statutul refugiaților, Geneva 28 iulie 1951*. Disponibil la: http://ci.md/uploads/Conventia_privind_statutul_refugiatorilor.pdf [Accesat în: 30.09.2017]

³ *Protocolul Nr. 1967 din 31.01.1967 privind statutul refugiaților*. Tratatul Internațional, nr. 38, art. 60 din 30.12.2006. Disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356870> [Accesat în: 30.09.2017]

⁴ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 53-54, art. 145 din 13.03.2009. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/330978/> [Accesat în: 30.09.2017]

⁵ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova, art. 4, alin. 1)*. Monitorul Oficial nr. 53-54, art. 145 din 13.03.2009. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/330978/> [Accesat în: 30.09.2017]

⁶ Structura Biroului Migrație și Azil a Ministerului Afacerilor Interne. Disponibil la: <http://bma.gov.md/ro/organigrama> [Accesat în: 30.09.2017]

⁷ Guvernul Republicii Moldova, *Hotărârea nr. 1023 din 28.12.2012 cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului de cazare*. Monitorul Oficial nr. 1-5, art. 30 din 04.01.2013. Disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346267> [Accesat în: 30.09.2017]

⁸ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova, art. 16*. Monitorul Oficial nr. 53-54, art. 145 din 13.03.2009. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/330978/> [Accesat în: 30.09.2017]

țara de origine, protecție imediată și temporară acestora, dacă există riscul ca sistemul de azil să nu poată procesa acest aflus fără efecte adverse pentru funcționarea sa eficientă, în interesul persoanelor în cauză și al altor persoane care au nevoie de protecție. Protecția temporară este acordată pe o perioadă de un an. În cazul în care motivele de protecție temporară persistă, durata acesteia poate fi prelungită cu 6 luni, pentru maximum un an, însă, nu depășește 2 ani.

azilul politic – este acordată în cazuri excepționale, persoanelor care au deținut funcții politice, diplomatice sau de interes public în alte state sau în organisme internaționale, persoanelor care au demonstrat un deosebit atașament, respect și interes pentru Republica Moldova, și altor personalități marcante, care sunt persecutate în țara de origine și solicită Președintelui Republicii Moldova acordarea de azil politic. Condițiile, regulile și temeiurile de acordare a azilului politic sânt stabilite prin decretul Președintelui Republicii Moldova. Persoanele cărora li s-a acordat azil politic se bucură de aceleași drepturi ca și refugiații.

Legea azilului stabilește statutul juridic al solicitanților de azil, al beneficiarilor de protecție internațională, de protecție temporară și de azil politic, precum și procedura de acordare, încetare și anulare a protecției. Conform acesteia (legii):

solicitant de azil este străinul care a depus o cerere de azil, nesoluționată încă prin decizie irevocabilă;

beneficiar de protecție internațională este cetățeanul străin sau apatridul căruia i s-a recunoscut statutul de refugiat sau i s-a acordat protecție umanitară;

beneficiar protecție temporară este străinul beneficiar de protecție cu caracter excepțional menită să asigure, în cazul unui flux masiv și spontan de persoane strămutate care nu se pot întoarce în țara de origine, protecție imediată și temporară, dacă există riscul ca sistemul de azil să nu poată procesa acest flux fără efecte adverse pentru funcționarea sa eficientă.

Legea azilului stabilește, la fel, un șir de drepturi (Anexa 1) și obligații pentru solicitanții de azil (art. 28, 29, 30 și 31), beneficiarii de protecție internațională (art. 33, 34, 35 și 36) și beneficiarii de protecție temporară (art. 39 și 40).

În 2017 Asociația AVE Copiii a înregistrat pentru asistență 476 de persoane (inclusiv 15% copii) aflate în procedură de azil sau beneficiari de protecție internațională, inclusiv 34 nou-veniți. Toți aceștia și-au găsit loc de trai în peste 30 de localități din Nordul, Centrul și Sudul țării, inclusiv în regiunea din stânga r. Nistru. Majoritatea beneficiarilor, totuși, locuiesc în capitală, datorită posibilităților mai mari de a găsi locuri de muncă, existența mai multor servicii medicale și sociale calitative și nivel de trai mai avansat.

Aproximativ 79% din beneficiari au vârsta cuprinsă între 18 și 59 de ani, fiind categoria de populație capabilă să se angajeze. Majoritatea femeilor din Siria, Iran, Irak și Afganistan nu au nici o pregătire profesională și nu sunt angajate, în timp ce femeile din Ucraina și alte țări din spațiul ex-sovietic se angajează într-o rată mai mare, din motivul lipsei barierelor lingvistice și a cerințelor pieței forței de muncă din Republica Moldova. Bărbații, în general, se angajează mai ușor decât femeile, având în vedere pregătirea profesională, de asemenea, și barierele lingvistice mai puține.

Puțin peste 60 de beneficiari sunt căsătoriți cu cetățeni ai R. Moldova. În aceste familii s-au născut aproximativ 80 de copii, de asemenea, considerați cetățeni ai R. Moldova. Majoritatea acestor familii au decis să aleagă Moldova ca țară de refugiu, deoarece cel puțin un membru al familiei este originar de aici. Cu toate acestea, integrarea locală a acestor familii este dificilă, din aproape aceleași motive: bariere lingvistice, nivelul de școlarizare diferit al copiilor, lipsa pregătirii profesionale a soților - cetățeni ai R. Moldova, etc.

Pentru a răspunde eficient și efectiv la problemele solicitanților de azil, a beneficiarilor de protecție internațională, precum și a beneficiarilor de protecție temporară, AO AVE Copiii în parteneriat și cu susținerea UNHCR lansează seria de trei documente de politici de tip cercetare de politici în domeniul educației, serviciilor de asistență medicală și socială accesibile acestei categorii de populație în Republica Moldova.

Scopul și obiectivele documentelor de politici

Planificarea strategică a intervențiilor imediate, de timp mediu și lung, care reies din necesitățile bazate pe dovezi, ale solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională.

Documente de politici consideră cu prioritatea etapele de implementare, monitorizare și evaluare din ciclul de politici publice.

Cele trei documente de politici publice au drept audiență specialiștii în politici, alții decât factorii de decizie politică, sunt focusate pe recomandări generale și informare asupra subiectelor de politici (educație, sănătate, asistență socială), includ la maxim cercetare primară și sunt specifice din punct de vedere tehnic.

EDUCAȚIE

Cadrul legal și normativ privind accesul la educație

Legea privind azilul⁹ prevede acces la învățământul obligatoriu în condițiile copiilor cetățeni ai Republicii Moldova și pentru copiii solicitanți de azil (art. 29 (1)), beneficiari de protecție internațională (art. 33 (1), lit.f), precum și copiii beneficiari de protecție temporară (art. 39, lit.g). Pentru solicitanții de azil, accesul la sistemul de învățământ (art. 29 (2)) nu poate fi amânat mai mult de 3 luni de la data depunerii cererii de rigoare de către minor sau reprezentantul său legal. Această perioadă poate fi extinsă la un an în cazul în care este necesară asigurarea unui curs de pregătire în vederea înscrierii în sistemul de învățământ.

Legea privind azilul, la lit.p a art. 28 rezervează pentru solicitanții de azil (fără specificarea vârstei) dreptul de a avea acces la învățământul obligatoriu în aceleași condiții ca și cetățenii Republicii Moldova.

Adițional, străinii care au obținut o formă de protecție internațională în Republica Moldova (mai puțin beneficiarii de protecție temporară) în condițiile art. 10 al Legii privind integrarea străinilor, au dreptul la Cursuri gratuite de studiere a limbii de stat.¹⁰ În condițiile aceluiași articol, respectivele cursuri sunt organizate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) prin intermediul instituțiilor de învățământ din subordine, precum și de autoritățile administrației publice locale de la locul de trai, la cererea autorității competente pentru străini. La încheierea cursului de studiere a limbii de stat, o comisie desemnată de direcția raională/municipală de învățământ, tineret și sport sau de instituția de învățământ superior asigură evaluarea nivelului de cunoaștere a limbii de stat și eliberează un certificat de participare. Acest Certificat de participare nu este luat în considerare la înscrierea străinului în sistemul de învățământ, la evaluarea competenței sale lingvistice în vederea obținerii cetățeniei Republicii Moldova sau la stabilirea nivelului de cunoaștere a limbii de stat în cazul solicitării dreptului de ședere permanentă în Republica Moldova. La elaborarea metodologiei, la stabilirea duratei și a programului cursurilor de studiere a limbii de stat, MECC va lua în considerare specificul categoriei beneficiarilor unei forme de protecție.

Aceiași Lege pentru integrarea străinilor la art. 11 prevede, la fel, pentru refugiați și beneficiari de protecție umanitară, încadrarea în învățământul preșcolar, primar și general secundar în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii Republicii Moldova. În condițiile aceluiași articol, minorii care au dobândit protecție internațională în Republica Moldova beneficiază, pe durata unui an școlar, de un curs gratuit de inițiere în limba de stat în vederea integrării în sistemul de învățământ. Pe durata cursului de inițiere, minorii participă gratuit la activitățile didactice cu caracter teoretic, practic și recreativ din cadrul unităților școlare. La încheierea cursului de inițiere, o comisie de evaluare a cărei componență și funcționare se stabilesc de direcția raională/municipală de învățământ, tineret și sport apreciază nivelul de cunoaștere a limbii de stat și stabilește înscrierea minorilor în anul de studiu corespunzător.

⁹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 53-54, art. 145 din 13.03.2009. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/330978/> [Accesat în: 30.09.2017]

¹⁰ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 48, art. 144 din 13.03.2012, Art. 2 (1), lit.g, (2) lit.b, Art. 10, Art. 11. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342438&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

Legea pentru integrarea străinilor, la p.5 a art. 11 prevede pentru refugiați și beneficiari de protecție umanitară acces la învățământul secundar profesional, mediu de specialitate și superior, de asemenea recunoașterea actelor de studii și titlurilor academice obținute în străinătate, în condițiile prevăzute de legislația națională și de acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Legea privind regimul străinilor¹¹ prevede la art. 84⁶ dreptul acestora de acces la educație prin sistemul național de învățământ în conformitate cu legislația în vigoare¹². Aceiași lege, la art. 3 prin străin înțelege o persoană care nu deține cetățenia Republicii Moldova sau apatrid. Articolul 84⁶, la fel, asigură condiții similare de acces a străinilor la învățământul preșcolar, primar, secundar (gimnazial și liceal) cu cele stabilite pentru cetățenii Republicii Moldova. Accesul la sistemul de învățământ profesional tehnic și la învățământul superior al străinilor (art. 84⁶) se realizează în condițiile stabilite de lege (adică, în baza art. 150 din Codul Educației), iar străinii admiși la studii în instituții de învățământ au drepturi și îndatoriri în conformitate cu legislația în vigoare și cu regulile stabilite de aceste instituții (art. 84⁶).

Ordinea admiterii la studii a străinilor, prevăzută de art. 150 a Codului Educației, se realizează în condițiile aplicate pentru cetățenii Republicii Moldova și este condiționată de recunoașterea și echivalarea prealabilă a actelor de studii prezentate de candidați. Instruirea străinilor se efectuează în limba română sau, la solicitarea candidaților, într-o limbă de circulație internațională, în funcție de posibilitățile instituțiilor de învățământ și în limita mijloacelor bugetare alocate în acest scop. Străinii care studiază în Republica Moldova, cu excepția celor care beneficiază de burse acordate de stat, achită taxe de studii în conformitate cu actele normative în vigoare.

Legea privind regimul străinilor, în condițiile art. 85, prevede acces la sistemul de învățământ pentru minorii străini de vârstă școlară aflați pe teritoriul Republicii Moldova fără reprezentant legal, până la identificarea părinților. Iar, în condițiile art. 86, străinii minori care locuiesc în Republica Moldova au acces la învățământul primar în aceleași condiții ca și minorii cetățeni ai Republicii Moldova. În același timp, sistemul de educație, conform competențelor, stabilește, potrivit legii, limitele și condițiile recunoașterii și echivalării studiilor efectuate în țara de origine pentru înscrierea elevilor străini în sistemul național de învățământ.

Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020¹³ prevede la p.58 în calitate de beneficiari ai educației incluzive, toți copiii, indiferent de starea materială a familiei, mediul de reședință, apartenența etnică, limba vorbită, sex, vârstă, de apartenența politică sau religioasă, starea de sănătate, de caracteristicile de învățare, de antecedente penale, inclusiv:

- a) copiii orfani, abandonati, lipsiti de îngrijire părintească;
- b) copiii din familiile defavorizate;
- c) copiii instituționalizați;

¹¹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 179-181, art. 610 din 24.09.2010. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/336056/> [Accesat în: 30.09.2017]

¹² Parlamentul Republicii Moldova, *Codul nr. 152 din 17.07.2014 Codul Educației al Republica Moldova, Art. 150*. Monitorul Oficial nr. 319-324, art. 634, din 24.10.2014. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/355156/> [Accesat în: 30.09.2017]

¹³ Guvernul Republicii Moldova, *Hotărârea nr. 523 din 11.07.2011 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020*. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339343&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

- d) copiii, tinerii și adulții cu dizabilități;
- e) copiii străzii;
- f) copiii și tinerii în conflict cu legea;
- g) copiii și tinerii traficați;
- h) copiii și tinerii supuși violenței;
- i) copiii și tinerii care consumă droguri, alcool, alte substanțe toxice;
- j) copiii afectați de HIV/SIDA,
- k) copiii cu maladii somatice cronice;
- l) copiii și tinerii cu tulburări psihice, devieri de comportament sau emoționale, alte stări patologice;
- m) copiii cu dificultăți de învățare și comunicare;
- n) copiii și tinerii supradotați;
- o) copiii și tinerii, victime ale exploatării prin muncă;
- p) copiii minorităților naționale, grupurilor religioase sau lingvistice;
- q) copiii refugiaților sau copiii persoanelor intern deplasate.

Beneficiari ai educației incluzive pot fi și alte categorii de copii, tineri și adulți care, din diferite motive, sânt marginalizați sau excluși în procesul accederii și realizării unui program de educație.

Cadrul instituțional

Potrivit informațiilor publice¹⁴¹⁵ MECC în Republica Moldova dispune de o rețea de 2 868 de instituții de învățământ, inclusiv:

- Instituții de educație timpurie – 1461, inclusiv 520 de grădinițe, 840 de creșe-grădinițe, 2 creșe, 73 de școli-grădinițe și 26 de centre comunitare;
- Instituții de învățământ primar și secundar general - 1 291, inclusiv 1 275 de stat și 16 private (toate licee și toate cu învățământ la zi). Din cele 1 291 de instituții educaționale din acest grup, 1 289 sunt cu învățământ la zi, inclusiv 1 273 de stat (122 de școli primare, 788 de gimnazii, 348 de licee, 15 școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică) și 2 licee cu învățământ seral.
- Instituții de învățământ profesional tehnic - 86, inclusiv 43 de școli profesionale, 32 de colegii și 11 centre de excelență;
- Instituții de învățământ superior - 30, inclusiv 19 de stat și 11 private.

Conform aceluiași date ale MECC, la începutul anului 2016, în medie, la 100 de locuri în instituțiile de educație timpurie, reveneau 86 de copii, cele mai solicitate fiind grădinițele din mediul urban, unde la 100 de locuri revin 102 copii. În mediul rural, la 100 de locuri libere revin 76 de copii. Totodată, la un educator, revin în medie 15 copii. Pentru copiii cu necesități speciale funcționează 109 grupe specializate în cadrul instituțiilor, majoritatea fiind pentru copii cu deficiențe sau dereglări ale vorbirii.

În anul de studii 2016-2017, în medie, la 10 mii de locuitori reveneau 939 de elevi în

¹⁴ Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. *Indicatori de bază privind învățământul pentru anul de studii 2016-2017*. Disponibil la: <http://mecc.gov.md/ro/content/statistica-1> [Accesat în: 30.11.2017]

¹⁵ Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. *Date statistice generale privind educația în Republica Moldova pentru anul de studii 2016-2017*. Disponibil la: http://mecc.gov.md/sites/default/files/date_statistice_generale_privind_educatia_2016-2017.pdf [Accesat în: 30.11.2017]

învățământul primar și secundar general. Cea mai mare valoare a acestui indicator a fost atestată în mun. Chișinău – 1033 de elevi la 10 mii de locuitori, iar cea mai mică - în Regiunea de Nord cu 872 de elevi la 10 mii de locuitori, unde este înregistrat și cel mai înalt coeficient de îmbătrânire a populației.

În același an de studii, în învățământul profesional tehnic secundar au fost înmatriculate 8,3 mii persoane (o reducere cu 11,8% față de anul de studii precedent), inclusiv 93,1% - în baza certificatului de studii gimnaziale. Meseriile cele mai solicitate sunt: bucătar, mecanic auto, operator pentru suport tehnic al calculatoarelor, tencuitor, electrogazosudor - montator, cusător, cusătoreasă în industria confecțiilor. Totodată, unele meserii dintre acestea se regăsesc și în meseriile conexe. De altfel, preferințele pentru următoarele meserii conexe sunt: electrogazosudor - montator (tăietor cu gaze); croitor confecționar îmbrăcăminte după comandă (cusător); electromontor utilaj electric (lăcătuș-electrician utilaj electric), bucătar (chelner); electrician - electronist auto (mecanic auto); tencuitor (placator cu plăci), etc.

Peste o treime din numărul total de elevi înmatriculați în învățământul profesional tehnic postsecundar au preferat ingineria, prelucrarea și construcțiile, afacerile, administrarea și dreptul, ocrotirea sănătății și asistența socială. Cea mai mică pondere a revenit domeniului științe exacte, matematică și statistică. Totodată, în anul de studii 2016-2017 statisticile indică preferințe pentru următoarele specialități: îngrijirea bolnavilor, contabilitate, turism, medicină, asistență socială, exploatarea tehnică a transportului auto, frizerie și cosmetică, calculatoare, etc.

Numărul de studenți înmatriculați în învățământul superior (de stat și privat), atât la Ciclul I, cât și la Ciclul II, este în descreștere. Cea mai semnificativă reducere a numărului de persoane înmatriculate la Ciclul I se observă în domeniile: științe sociale, economie și drept (cu 17,1% față de anul de studii 2015/16) și inginerie, tehnologii, arhitectură, construcții (cu 15,9%).

Provocări (constatate în urma interviurilor)

Cursurile de limbă română pentru copii (așa cum acestea sunt prevăzute de legislație) sunt inexistente; Lipsa de instrucțiuni din partea MECC despre planificarea și finanțarea de asemenea cursuri este, probabil, cel mai dificil aspect în procesul de soluționare a problemei;

Cunoașterea limbii române (pentru unii copii – a limbii ruse) constituie o provocare în reușita programei școlare la toate nivelurile; Odată cu înaintarea în nivelul de instruire, această provocare este din ce în ce mai dificil de adresat;

Foarte puțini copii solicitanți de azil sau beneficiari de protecție internațională sunt beneficiari de facilitățile oferite de Programul de dezvoltare a educației incluzive; În cazul copiilor care au dificultăți de cunoaștere a limbii române, soluția propusă este de cele mai multe ori de a merge la cursuri private de învățare a limbii, ceea ce și fac unii părinți;

În general, doar instituțiile de învățământ care găzduiesc copii solicitanți de azil sau beneficiari de protecție internațională cunosc și înțeleg maniera în care pot fi adresate cazurile acestor copii, atât din punct de vedere al accesului dar și din punct de vedere practic;

Accesarea ciclului liceal, dar și învățământul profesional tehnic postsecundar, precum și învățământul superior sunt condiționate de echivalarea actelor/ nivelului de studii, ceea ce pentru unii aspiranți este complicat, având în vedere lipsa actelor care ar confirma ultimul nivel de studii accesat;

Instituțiile de învățământ din zonele rurale sunt, în general, mai deschise și mai prietenoase tuturor copiilor, precum și mai inovative în identificarea de soluții pentru fiecare caz în parte; La fel, instituțiile de învățământ din mediul rural sunt mai puțin populate cu elevi, astfel, oferind mai multă atenție fiecărui elev în parte;

Activitățile extracurriculare și taberele de vară sunt oportunități excepționale și naturale de integrare a solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională, oferite de sistemul de educație, deși, nu întotdeauna de calitate sau conforme cu interesele individuale ale fiecărui copil;

Recomandări

Facilitarea accesului copiilor solicitanți de azil sau beneficiari de protecție internațională la oricare dintre nivelele de învățământ ține, în primul rând, de pregătirea cadrelor didactice: cunoașterea cadrului legal și normativ, a politicilor în domeniul incluziunii educaționale, precum și, a aspectelor culturale caracteristice reprezentanților diferitor etnii; Aceste subiecte pot fi adresate atât la nivelul formării continue, cât și formării de bază; Implicarea Universităților, dar și a Institutului de Științe ale Educației este necesară în adresarea problemelor ce țin de accesul la educație al copiilor solicitanți de azil și beneficiari de protecție internațională;

Acțiuni de informare și pledoarie despre problema azilului pentru profesioniștii din domeniul educației sunt necesare și trebuie implementate proactiv; Acestea vor adresa, într-o măsură sistemică, atât părinții copiilor majoritari, cât și toți copiii, într-un context de toleranță și non-discriminare, dar și de valorificare a multiculturalității; Multitudinea de cursuri sau tematici abordate în cadrul programelor de studii la astfel de discipline ca Educația civică, Educația pentru sănătate și viața de calitate, Educația interculturală, Educația moral-spirituală etc. oferă spațiu de ajuns pentru asemenea informații;

Acțiuni de pledoarie sunt necesare și în raport cu MECC în scopul planificării și finanțării cursurilor de limbă română pentru copiii solicitanți de azil sau beneficiari de protecție internațională; Cunoașterea limbii este instrumentul cel mai eficient de incluziune în comunitatea locală;

Asigurarea accesului nediscriminatoriu a elevilor solicitanți de azil și beneficiari de protecție internațională la facilitățile de individualizare a procesului educațional, atât prin adaptări curriculare cât și prin modificări curriculare;

Facilitarea suportului metodologic în organizarea de activități extracurriculare și programe pentru tabere de odihnă pe măsura interesului tuturor copiilor și cu participarea acestora.

SĂNĂTATE

Cadrul legal și normativ privind accesul la asistență medicală

Dreptul la asistență medicală pentru solicitanții de azil și beneficiarii de protecție internațională este prevăzut în Legea azilului.

Astfel, în cazul solicitanților de azil, art. 28 prevede la lit. o) dreptul ”de a primi asistență medicală primară și de urgență, conform legislației în vigoare”. Cu toate acestea, accesul adulților solicitanți de azil la asistența medicală este, totuși, limitat la asistența medicală urgentă la etapa prespitalicească în caz de stări acute care pun în pericol viața (p.1, art. 30), dreptul la examen medical gratuit (inclusiv anonim) în scopul depistării precoce a virusului HIV și a maladiei SIDA (p.2, art. 30).

În schimb, minorii solicitanți de azil au acces (p.4, art. 30) la asistență medicală în aceleași condiții ca și minorii cetățeni ai Republicii Moldova.

Beneficiarii de protecție internațională, în conformitate cu Legea azilului, au asigurat la art. 33, lit.i), dreptul „de a se bucura, în sistemul de asigurare obligatorie de asistență medicală, de aceleași drepturi ca și cetățenii Republicii Moldova în condițiile stabilite de legislația în vigoare”.

Beneficiarii de protecție temporară la fel au asigurat dreptul ”de a primi asistență medicală primară și asistență medicală de urgență conform legislației în vigoare” (art. 39, lit.f).

Atât solicitanții de azil, cât și beneficiarii de protecție temporară sunt obligați, în contextul Legii azilului să se supună examenului medical din motive de sănătate publică (art. 31, lit.k; art. 40, lit.j).

Accesul la serviciile medicale este consemnat, la fel, în Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova¹⁶, la art. 13, care stabilește la alin. 1) că refugiații și beneficiarii de protecție umanitară au acces la servicii medicale în cadrul sistemului de asigurări obligatorii de asistență medicală în aceleași condiții cu cele stabilite de lege pentru cetățenii Republicii Moldova.

Conform aceluiași art. 13, alin. 3) pentru beneficiarii unei forme de protecție incluși într-un program de integrare, prima de asigurare obligatorie de asistență medicală este oferită de către stat în perioada desfășurării programului.

---

¹⁶ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 48, art. 144 din 13.03.2012. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342438&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

Cadrul instituțional

Conform art. 20 (p.1) a Legii ocrotirii sănătății¹⁷, cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de veniturile proprii, li se oferă posibilități egale în obținerea de asistență medicală oportună și calitativă în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Asigurarea obligatorie de asistență medicală reprezintă un sistem, garantat de stat, de apărare a intereselor populației în domeniul ocrotirii sănătății prin constituirea, din contul primelor de asigurare, a unor fonduri bănești destinate acoperirii cheltuielilor de tratare a stărilor condiționate de survenirea evenimentelor asigurate (maladie sau afecțiune).

Același articol, la p.2 garantează obligația Statului, în conformitate cu prevederile Constituției, de acordare a unui minim gratuit de asistență medicală pentru cetățenii Republicii Moldova, care cuprinde:

a) măsurile profilactice antiepidemice și serviciile medicale în limita programelor naționale prevăzute în bugetul de stat;

b) asistența medicală în caz de urgențe medico-chirurgicale cu pericol vital, când sînt necesare una sau mai multe intervenții realizate atît prin intermediul serviciului prespitalicesc de asistență medicală urgentă, de asistență medicală primară acordată de medicul de familie, cît și prin structurile instituțiilor medico-sanitare de tip ambulator sau staționar, în limita mijloacelor fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și mijloacelor bugetului de stat pe anul respectiv;

c) asistența medicală urgentă prespitalicească, asistența medicală primară, precum și asistența medicală specializată de ambulator și spitalicească în cazul maladiilor social-condiționate cu impact major asupra sănătății publice, conform unei liste stabilite de Ministerul Sănătății;

d) asistența medicală, prevăzută în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, persoanelor asigurate, inclusiv celor neangajate în cîmpul muncii, pentru care plătitor al primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală este statul.

e) asistența medicală stomatologică în volum deplin, cu excepția protezării și restaurării dentare, acordată copiilor cu vîrsta de pînă la 12 ani;

f) acoperirea cheltuielilor pentru exoprotezele și implanturile mamare necesare pentru reabilitarea pacienților cu tumori maligne;

g) acoperirea cheltuielilor pentru protezele individuale și consumabilele necesare pentru reabilitarea chirurgicală și protetică a pacienților cu tumori maligne ale capului, gîtului și ale aparatului locomotor din contul fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală gestionate de Compania Națională de Asigurări în Medicină.

Conform art. 2 al Legii cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală¹⁸, volumul asistenței medicale, acordate în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală, este prevăzut în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, elaborat de Ministerul Sănătății

¹⁷ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995*. Monitorul Oficial nr. 34, art. 373 din 22.06.1995. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312823&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

¹⁸ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală nr. 1585 din 27.02.1998*. Monitorul Oficial nr. 38-39, art. 280 din 30.04.1998. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/311622/> [Accesat în: 30.09.2017]

și aprobat de Guvern. Programul unic cuprinde lista maladiilor și stărilor ce necesită asistență medicală finanțată din mijloacele asigurării obligatorii de asistență medicală.

Aici este necesar de menționat că obiectul asigurării obligatorii de asistență medicală (art. 3) este riscul asigurat, legat de cheltuielile pentru acordarea volumului necesar de asistență medicală și farmaceutică, prevăzută în Programul unic.

Aceiași Lege, stabilește la art. 4 (1) drept subiecți ai asigurării obligatorii de asistență medicală: a) asiguratul; b) persoana asigurată; c) asigurătorul; d) prestator de servicii medicale.

Asiguratul poate fi persoană fizică sau juridică, care este obligată prin lege să asigure riscul propriu de a se îmbolnăvi și/sau riscul de a se îmbolnăvi al altor categorii de persoane a căror asigurare este de competența lui.

Astfel, Legea prevede drept asigurat pentru persoanele angajate (salariați) – angajatorul, iar Guvernului, îi atribuie această calitate pentru următoarele categorii de persoane neangajate cu domiciliul în Republica Moldova și aflate la evidența instituțiilor abilitate ale Republicii Moldova, conform alin.(9) a art. 4, cu excepția persoanelor obligate prin lege să se asigure în mod individual:

- a) copiii de vârstă preșcolară;
- b) elevii din învățământul primar, gimnazial, liceal și mediu de cultură generală;
- c) elevii din învățământul secundar profesional;
- d) elevii din învățământul mediu de specialitate (colegii) cu învățământ de zi;
- e) studenții din învățământul superior universitar cu învățământ de zi, inclusiv cei care își fac studiile peste hotarele țării;
- f) rezidenții învățământului postuniversitar obligatoriu și doctoranzii la cursuri de zi, inclusiv cei care își fac studiile peste hotarele țării;
- g) copiii neîncadrați la învățătură până la împlinirea vârstei de 18 ani;
- h) gravidele, parturientele și lăuzele;
- i) persoanele cu dizabilități severe, accentuate sau medii;
- j) pensionari;
- k) șomerii înregistrați la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă;
- l) persoanele care îngrijesc la domiciliu o persoană cu dizabilitate severă care necesită îngrijire și/sau supraveghere permanentă din partea altei persoane;
- m) mame cu patru și mai mulți copii;
- n) persoanele din familiile defavorizate care beneficiază de ajutor social conform Legii nr.133-XVI din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social.
- o) străinii beneficiari ai unei forme de protecție incluși într-un program de integrare, în perioada desfășurării acestuia;
- p) donator de organe în viață.

Legea, mai stabilește clar la alin. 5 al art. 4 precum că, calitatea de asigurat și de plătitor al primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală pentru persoanele neangajate, care nu sînt indicate mai sus, o au ele înseși.

Persoane asigurate pot fi atât cetățenii Republicii Moldova, cât și străinii, în condițiile stabilite la art. 4 alin. (4) lit. o) și la art. 9.

În sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, asigurător este Compania Națională de Asigurări în Medicină și agențiile ei teritoriale (ramurale).

Prestatorii de servicii medicale din sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală sînt instituțiile medico-sanitare organizațiile (instituțiile) specializate în îngrijiri la domiciliu, inclusiv paliative, care au încheiat contract de acordare a asistenței medicale (de prestare a serviciilor medicale) cu Compania Națională de Asigurări în Medicină sau cu agențiile ei teritoriale (ramurale).

Evidența nominală a categoriilor de persoane asigurate de Guvern (așa cum sunt prevăzute conform alin.(9) a art. 4) se ține de următoarele instituții abilitate ale Republicii Moldova:

- a) instituțiile de învățământ, indiferent de tipul de proprietate - pentru categoriile indicate la lit.a)-f);
- b) autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi - pentru categoriile indicate la lit.g) și la lit.m);
- c) prestatorii publici de asistență medicală primară - pentru categoria indicată la lit.h);
- d) Casa Națională de Asigurări Sociale - pentru categoriile indicate la lit.i), j) (persoane civile) și lit.l);
- e) ministerele de forță, structurile de forță - pentru categoriile indicate la lit.i) și j) (ofițeri);
- f) Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă - pentru categoria indicată la lit.k);
- f¹) Biroul migrație și azil – pentru categoria indicată la lit. o);
- f²) Agenția de Transplant – pentru categoria indicată la lit. p);
- g) alte instituții abilitate, în cazurile prevăzute de legislație.

Odată cu adoptarea legislației cu referire la străini, Legea ocrotirii sănătății a fost completată cu prevederi specifice relative asigurării obligatorii a asistenței medicale a străinilor. Astfel, art. 26 al acesteia stipulează că¹⁹ străinii specificați la art. 2 alin. (1) lit. a)–f) din Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, încadrați în muncă în Republica Moldova în baza unui contract individual de muncă, străinii titulari ai dreptului de ședere permanentă în Republica Moldova, precum și refugiații și beneficiarii de protecție umanitară au aceleași drepturi și obligații în domeniul asigurării obligatorii de asistență medicală ca și cetățenii Republicii Moldova, în conformitate cu legislația în vigoare, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel. Alin (3) al aceluiași articol clarifică precum că, calitatea de asigurat și drepturile de asigurare încetează odată cu încetarea/anularea formei de protecție, în conformitate cu legislația în vigoare.

---

¹⁹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995*. Monitorul Oficial nr. 34, art. 373 din 22.06.1995. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312823&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

Cadrul instituțional pentru facilitarea accesului solicitanților de azil la asistență medicală

Cadrul instituțional care asigură accesul la servicii de asistență medicală a solicitanților de azil este incomplet și, bazat în mare măsură (în afară de cele menționate mai sus) pe oportunitățile oferite de către AO AVE Copiii cu suportul UNHCR Moldova (inclusiv disponibilitatea unui medic de familie, acces la medicamente și produse para-farmaceutice, dar și suport financiar pentru unele tratamente).

Constatăm, la fel, existența Ordinului 345 din 24.11.2014 a Ministrului Afacerilor Interne privind aprobarea Instrucțiunii cu privire la modalitatea de îndreptare, recepționare, investigare medicală și tratament a solicitanților de azil, refugiaților, beneficiarilor de protecție umanitară și a străinilor plasați în Centrul de Plasament Temporar al Străinilor. Conform acestuia, Secția medico-sanitară a CATMÎ a IGPF asigură accesul la servicii medicale de bază și tratament în limitele Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, atât persoanelor asigurate medical, cât și celor care nu posedă polița de asigurare medicală. În același timp, pacienții care necesită consultații medicale, investigații și/ sau tratament ce nu pot fi efectuate în secția medico-sanitară a CATMÎ a IGPF stabilite în Anexa 2 a aceluiași Ordin, sunt îndreptați la instituțiile medicale specializate numai cu avizul BMA.

În anul 2017, Secția medico-sanitară a CATMÎ a IGPF a instituit o jumătate de funcție de medic de familie, care la momentul acestei cercetări era suplinită de același medic angajat și de către AO AVE Copiii.

Provocări (constatate în urma interviurilor)

Bătrânii paliativi și persoanele cu maladii grave ținute la pat - solicitanți de azil sunt cei mai vulnerabili în fața sistemului de sănătate: Costurile tratamentelor și îngrijirii sunt mult peste posibilitățile lor financiare (unii dintre aceștia beneficiază de indemnizații financiare de la UNHCR); Persoanele singure (fără alți membri ai familiei) sunt deosebit de vulnerabile în acest sens;

Lipsa Codului Numeric Personal pe Documentul temporar de identitate pentru solicitanții de azil împiedică accesul la facilitățile oferite de sistem pentru copii, dar și pentru adulți;

Solicitantele de azil însărcinate sunt la fel private de dreptul de a accesa facilitățile sistemului de sănătate în condițiile gravidelor, parturientelor și lăuzelor neangajate cu domiciliul în Republica Moldova și aflate la evidența instituțiilor abilitate ale;

Deși, soluția identificată de către BMA pentru asistența medicală primară a solicitanților de azil prin intermediul serviciului medical al MAI - Secția medico-sanitară a CATMÎ a IGPF, este o oportunitate, aceasta, însă, nu are o acoperire financiară, având în vedere că singurul document (Ordinul anterior menționat) este incomplet și, pe alocuri, contradictoriu; Păreră noastră este că în momentul în care UNHCR își va retrace asistența financiară, Secția medico-sanitară a

CATMÎ a IGPF nu va mai fi capabilă să ofere servicii de asistență medicală primară solicitanților de azil în volumul, cel puțin, oferit astăzi;

Deși Secția medico-sanitară a CATMÎ a IGPF răspunde solicitărilor, aceasta nu dispune de proceduri generale și specifice de recepționare, investigare medicală și tratament a solicitanților de azil, refugiaților și beneficiarilor de protecție umanitare;

Lucrătorii din domeniul ocrotirii sănătății, în general, asimilează beneficiarii de protecție internațională și solicitanții de azil cu străinii și, prin urmare, accesul la servicii de asistență medicală este condiționat de fiecare dată de o informare prealabilă, de obicei, asigurată de medicul AO AVE Copiii despre prevederile legale și facilitățile oferite de sistem acestor persoane;

Recomandări

Formularul Documentului temporar de identitate pentru solicitanții de azil se cere a fi revizuit și completat cu CNP al deținătorului; Aceasta asigură diminuarea motivelor de inaces a sistemului din lipsa unui document/ proceduri administrative;

Deși, în general am fost informați că pentru cazurile speciale (bătrânii paliativi și persoanele cu maladii grave ținute la pat) statutul de protecție internațională este oferit în termeni rapizi, totuși, sugerăm că alături de această practică, respectivele persoane să fie referite pro-activ sistemului de asistență socială spre a fi preluate și asistate corespunzător;

Solicitantele de azil gravide, parturiente și lăuze, neangajate trebuie să se regăsească în lista persoanelor asigurate de stat; Aceasta ar asigura în primul rând o monitorizare a sănătății mamei și viitorului copil; Cifrele indică un număr extrem de mic de asemenea situații (de numărul unităților) și, prin urmare, bugetul nu va fi afectat;

BMA trebuie să bugeteze anual serviciile de asistență medicală primară pentru solicitanții de azil (un exemplu în acest sens servește modelul IGI România²⁰);

Informarea continuă a lucrătorilor din domeniul sănătății despre prevederile legale și normative relative azilului, este o acțiune care trebuie implementată în parteneriat cu MSMPS, Centrul Național de Sănătate Publică, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, precum și cu colegiile de medicină care, periodic, organizează diferite evenimente destinate medicilor din țară;

---

²⁰ Inspectoratul General pentru Imigrări, România. Pagina oficială. Disponibil la: <http://igi.mai.gov.ro/ro/content/drepturi-%C5%9Fi-obliga%C5%A3ii> [Accesat în: 30.09.2017]

ASISTENȚA SOCIALĂ

Cadrul legal și normativ privind accesul la asistență socială

Legea azilului în art. 28 conferă solicitanților de azil un șir de drepturi, inclusiv (dar nelimitat) dreptul la muncă. Acest drept este acordat temporar și la solicitare, pentru solicitanții de azil care din motive obiective, sunt lipsiți de mijloacele de existență necesare.

Același art. conferă solicitanților de azil și dreptul de a fi cazați, în perioada procedurii, în centrul de cazare. Solicitanții de azil cu necesități speciale, au dreptul de a beneficia de adaptarea condițiilor de cazare și de asistență în centrele de cazare.

Famiile cu copii, precum și minorii neînsoțiți solicitanți de azil, au dreptul la toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, copiilor cetățeni ai Republicii Moldova.

Beneficiarii de protecție internațională conform art. 33 a Legii azilului au drepturile prevăzute de legislație pentru cetățenii străini și pentru apatrizi, precum și un șir de drepturi speciale, inclusiv, dar nelimitat la:

- dreptul de a fi angajat de persoane fizice sau juridice, de a exercita profesii libere, de a desfășura activitate de întreprinzător, în conformitate cu legislația în vigoare;
- dreptul de a fi salarizat și de a beneficia de celelalte drepturi materiale ce decurg din activitățile desfășurate, precum și de asigurare socială, în condițiile legii;
- dreptul de a fi cazat temporar în centre de cazare în condițiile prevăzute de Guvern (beneficiarii de protecție internațională, precum și membrii de familie ai acestora care au același statut și au intrat în programul de integrare – art. 36 Legea azilului);
- dreptul de a solicita activități de integrare sau includerea într-un program de integrare în conformitate cu Legea privind integrarea străinilor²¹ în Republica Moldova.

Famiile cu copii, precum și minorii neînsoțiți beneficiari de protecție internațională, conform aceluiași art. al Legii azilului, au dreptul la toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, copiilor cetățeni ai Republicii Moldova.

Conform alin. 2 art. 33 al Legii azilului, beneficiarii de protecție internațională pot solicita un ajutor bănesc pentru o perioadă de 6 luni, în limitele disponibilităților financiare ale statului, dacă, din motive obiective, aceștia sânt lipsiți de mijloace de existență. Modul și condițiile de acordare a ajutorului bănesc sunt stabilite de Guvern.

Beneficiarii de protecție internațională beneficiază, în baza art. 5 al Legii privind integrarea străinilor, prin intermediul autorităților administrației publice centrale de specialitate și al autorităților administrației publice locale, de următoarele activități de integrare:

a) sesiuni de acomodare socioculturală (instruiri privind valorile și tradițiile naționale, sistemul de organizare politico-administrativă a Republicii Moldova);

---

²¹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 48, art. 144 din 13.03.2012. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342438&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

- b) cursuri de studiere a limbii de stat;
- c) informare și consiliere privind modalitățile de acces la piața forței de muncă, la serviciile medicale și la măsurile de protecție socială;
- d) servicii de orientare și formare profesională în vederea facilitării integrării economice, în corelare cu capacitățile și necesitățile pieței forței de muncă a Republicii Moldova.

În contextul aceleiași Legi (art. 6), străinii care au obținut protecție internațională sau azil politic în Republica Moldova și care au potențial redus de autoîntreținere (minorii neînsoțiți, familiile monoparentale cu copii, familiile cu trei sau mai mulți copii aflați la întreținere, persoanele cu dizabilități, persoanele care au atins vârsta de pensionare), condiționat de factori de natură obiectivă și independenți de voința acestora, beneficiază de acces egal și echitabil la asistență ca și cetățenii Republicii Moldova, în condițiile legislației în vigoare.

Beneficiarii de protecție temporară, în condițiile art. 39 al Legii azilului au, la fel un șir de drepturi, care, din punct de vedere al asistenței sociale, au menirea să le ofere anumite facilități pentru întreținere. Între aceste drepturi, poate fi menționat dreptul de a munci, care este conferit la solicitare și doar pentru o perioadă care să nu depășească perioada protecției temporare. Beneficiarii de protecție temporară, la fel, au dreptul de a avea acces la cazare corespunzătoare.

Familiile cu copii, precum și minorii neînsoțiți beneficiari de protecție temporară au dreptul la toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, copiilor cetățeni ai Republicii Moldova.

Conform Legii asistenței sociale - art. 5 lit. (a), atât serviciile, cât și prestațiile sociale sunt acordate de către stat cetățenilor Republicii Moldova și străinilor specificați la art. 2 alin. (1) din Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova²², inclusiv, dar nelimitat la străinii care au obținut protecție internațională sau azil politic în Republica Moldova²³.

Legea asistenței sociale mai stipulează în art. 7 precum că beneficiază de asistență socială persoanele și familiile care, din cauza unor factori de natură economică, fizică, psihologică sau socială, nu au posibilitate prin propriile capacități și competențe să prevină și să depășească situațiile de dificultate, și anume:

- a) copiii și tinerii ale căror sănătate, dezvoltare și integritate fizică, psihică sau morală sînt prejudiciate în mediul în care locuiesc;
- b) familiile care nu își îndeplinesc în mod corespunzător obligațiile privind îngrijirea, întreținerea și educarea copiilor;
- c) familiile fără venituri sau cu venituri mici;
- c¹) persoanele afectate de violență în familie;
- c¹) familiile afectate de violența intrafamilială;
- d) persoanele fără familie, care nu pot gospodări singure, care necesită îngrijire și supraveghere sau sînt incapabile să facă față nevoilor socio-medicale;
- f) familiile cu trei și mai mulți copii;

²² Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 48, art. 144 din 13.03.2012. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342438&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

²³ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova*, Art. 2 alin (1), lit. g. Monitorul Oficial nr. 48, art. 144 din 13.03.2012. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342438&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

- g) familiile monoparentale cu copii;
- h) persoanele vârstnice;
- i) persoanele cu dizabilități;
- j) alte persoane și familii aflate în dificultate.

Procedura de stabilire a dreptului la asistența socială (Art. 8) prevede 3 căi de acces: la cerere, în baza referirii sau din oficiu, în condițiile legii. Asistența socială, se acordă în baza consimțământului liber exprimat al persoanei care necesită sprijin și are discernământ sau al reprezentantului ei legal, în cazul în care aceasta este lipsită de sau limitată în capacitate de exercițiu (Art. 8 (4)).

Dreptul la asistență socială se stabilește în temeiul evaluării necesităților persoanei, confirmate prin ancheta socială și prin alte acte constatatoare. Persoana sau familia are dreptul să fie informată asupra condițiilor de acordare a asistenței sociale, asupra rezultatelor privind evaluările necesităților individuale, asupra datei de constituire a dreptului la asistență socială și asupra modalității de primire a ei (art. 8 (3)). Beneficiarul de asistență socială este obligat să comunice în scris autorității, care i-a stabilit acest drept, despre orice eveniment de natură să conducă la modificarea, suspendarea sau încetarea dreptului (art. 8 (5)). Dreptul la asistență socială nu exonerează persoana de responsabilitate pentru sine și pentru propria familie (art. 8 (6)). În cazul în care se încalcă drepturile și libertățile beneficiarului de asistență socială, acesta sau reprezentantul său legal are dreptul să sesizeze instanța de judecată (art. 8 (7)).

Accesul la servicii sociale

Legea cu privire la serviciile sociale este aplicabilă (art. 5) cetățenilor Republicii Moldova, precum și străinilor specificați la art. 2 alin. (1) din Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova inclusiv, dar nelimitat la (lit. g) străinii care au obținut protecție internațională sau azil politic în Republica Moldova.

Accesul la prestații sociale

Accesul la prestații sociale este, la fel, reglementat de diferite documente legislative și normative.

Astfel, conform art. 4 a Legii cu privire la ajutorul social²⁴ familiile ai căror membri sînt cetățeni ai Republicii Moldova și străinii specificați la art. 2 alin. (1) din Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova pot beneficia de prestații de ajutor social.

Dreptul la ajutor social și/ sau la ajutor social pentru perioada rece a anului, conform art. 5 a aceleiași Legi îl au familiile defavorizate în cazul în care toți membrii adulți ai acesteia se încadrează în cel puțin una dintre următoarele situații:

- a) au atins vârsta necesară pentru stabilirea pensiei conform legislației;
- b) sînt persoane încadrate în diferite grade de dizabilitate;
- c) sînt șomeri înregistrați la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă;

---

²⁴ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 133 din 13.06.2008 cu privire la ajutorul social*. Monitorul Oficial nr. 179, art. 625 din 30.09.2008. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=329197&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

d) se află în perioada dintre săptămâna a 30-a de sarcină și săptămâna a 12-a după naștere în cazul în care copilul se naște mort sau moare în perioada concediului postnatal, ori îngrijește un copil pînă la vîrsta de 3 ani;

e) îngrijesc un membru/membri ai familiei care necesită îngrijire din partea unei terțe persoane conform concluziei consiliului medical consultativ al instituției medico-sanitare publice;

f) realizează venituri provenite din salarizare, cu timp integral sau parțial, din activitatea de antreprenariat sau din activități legate de folosirea terenurilor agricole din extravilanul localităților.

La determinarea dreptului la ajutor social și/sau la ajutor pentru perioada rece a anului se exclud membrii familiilor care:

- a) dețin cetățenia Republicii Moldova însă nu domiciliază pe teritoriul acesteia;
- b) execută o pedeapsă privativă de libertate;
- c) satisfac serviciul militar în termen;
- d) se află la întreținerea statului.

Integrarea străinilor

Beneficiarii de protecție internațională sunt beneficiari direcți ai prevederilor Legii privind integrarea străinilor în Republica Moldova. Activitățile de integrare, conform art. 5 al Legii sunt:

a) sesiuni de acomodare socioculturală (instruiri privind valorile și tradițiile naționale, sistemul de organizare politico-administrativă a Republicii Moldova);

b) cursuri de studiere a limbii de stat;

c) informare și consiliere privind modalitățile de acces la piața forței de muncă, la serviciile medicale și la măsurile de protecție socială;

d) servicii de orientare și formare profesională în vederea facilitării integrării economice, în corelare cu capacitățile și necesitățile pieței forței de muncă a Republicii Moldova.

Din același art. reiese că aceste activități sunt oferite de către autoritățile administrației publice centrale de specialitate și autoritățile administrației publice locale. Mai mult ca atât, la art. 8, alin 2) Legea prevede că în cazul refugiaților și al beneficiarilor de protecție umanitară sînt elaborate programe de integrare, susținute integral sau parțial din mijloace publice sau din surse externe de finanțare și realizate prin cooperarea dintre autoritățile publice de nivel central și local și sectorul neguvernamental.

Cadrul instituțional

Legea asistenței sociale²⁵ în art. 9 identifică 2 forme de asistență socială acordată beneficiarilor în Republica Moldova: servicii sociale și prestații sociale.

Serviciile sociale, conform art. 10 (1) a Legii asistenței sociale, precum și art. 1 a Legii cu privire la serviciile sociale²⁶, reprezintă ansamblul de măsuri și activități realizate pentru satisfacerea

---

²⁵ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea asistenței sociale nr. 547 din 25.12.2003*. Monitorul Oficial nr. 42-44, art. 249 din 12.03.2004. Disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312847> [Accesat în: 30.09.2017]

necesităților sociale ale persoanei sau familiei, în scop de depășire a unor situații de dificultate, precum și de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale. Serviciile sociale includ serviciile sociale primare, specializate și cu specializare înaltă²⁷ și se prestează cu prioritate în mediul familial, comunitate iar, ca ultimă soluție, în instituțiile rezidențiale²⁸. Legea asistenței sociale în art. 10 (4) presupune acordarea serviciilor sociale gratuit, cu plată parțială sau integrală.

Prestațiile sociale, în condițiile art. 11 a Legii asistenței sociale se acordă sub formă de compensații, alocații, indemnizații, de ajutor social, material și de altă natură.

Conform art. 13 al Legii asistenței sociale, autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea - structurile teritoriale de asistență socială au în atribuții, între altele, informarea populației despre situația în domeniul asistenței sociale, despre modul de acordare a prestațiilor și a serviciilor sociale, precum și asigurarea prestării asistenței sociale persoanelor aflate în situații de dificultate.

Rolul de coordonare a procesului de integrare a străinilor pe teritoriul Republicii Moldova, în conformitate cu art. 7, alin 1) a Legii integrării străinilor, a fost atribuit MAI prin structura sa responsabilă – autoritatea competentă pentru străini. În același timp, conform alin. 2) al aceluiași articol, autoritățile administrației publice centrale și locale colaborează pentru realizarea prevederilor Legii integrării străinilor și cooperează cu autoritatea competentă pentru străini în vederea realizării eficiente a procesului de integrare a străinilor.

În procesul de documentare a acestei Cercetări am constatat că în temeiul art. 5 din Legea privind regimul străinilor²⁹, a fost revizuită structura și efectivul limită a BMA din subordinea MAI cu completarea acesteia cu trei entități: Centrul de integrare pentru străini Serviciul regional Nord, Centrul de integrare pentru străini Centru (Chișinău), Centrul de integrare pentru străini Serviciul regional Sud.³⁰

Provocări (constatate în urma interviurilor)

Specialiștii din domeniul asistenței sociale din localitățile care găzduiesc beneficiari de protecție internațională (deși, încă nu întotdeauna fac distincție clară între statutul de refugiat și beneficiar de protecție umanitară sau temporară) sunt la curent cu prevederile legale și normative despre accesul la asistență socială a acestora; În același timp, în procesul de colectare a datelor, am întâlnit foarte puține cazuri pentru care s-a apelat la facilitățile oferite de sistemul de asistență socială, în special – prestații;

---

²⁶ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale*. Monitorul Oficial nr. 155-158, art. 541 din 03.09.2010. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335808&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

²⁷ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale*, Art. 6 (1). Monitorul Oficial nr. 155-158, art. 541 din 03.09.2010. Disponibil la: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=335808&lang=1> [Accesat în: 30.09.2017]

²⁸ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea asistenței sociale nr. 547 din 25.12.2003*, Art. 10 (2). Monitorul Oficial nr. 42-44, art. 249 din 12.03.2004. Disponibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312847> [Accesat în: 30.09.2017]

²⁹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 179-181, art. 610 din 24.09.2010. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/336056/> [Accesat în: 30.09.2017]

³⁰ Guvernul Republicii Moldova, *Hotărârea nr. 553 din 12.07.2017 cu privire la instituirea centrelor de integrare pentru străini*. Monitorul Oficial nr. 244-251, art. 637 din 14.07.2017. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/370931/> [Accesat în: 30.09.2017]

Sistemul de protecție a copilului în Republica Moldova, deși, în proces de reformare, este, totuși, atotcuprinzător din perspectiva protecției copiilor solicitanți de azil și beneficiari de protecție internațională: Constatăm că Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți³¹ în acest sens asigură protecția necesară; Un Acord de colaborare semnat între Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului și Biroul Migrație și Azil al MAI din mai 2016 stabilește eficientizarea procesului de asistență a minorilor neînsoțiți străini ajunși în Republica Moldova; În același timp, puțini specialiști în protecția copilului sunt capabili să operaționalizeze cazuri de copii solicitanți de azil sau refugiați;

Persoanele în etate, în special cele care necesită îngrijiri paliative, precum și cei singuri, indiferent de statutul lor, sunt extrem de vulnerabili în fața sistemului de asistență socială: aceștia aproape că nu pot accesa sistemul de pensii, având în vedere că până la momentul solicitării azilului în Republica Moldova, nu au contribuit la sistemul de asigurări sociale de aici; la fel, este foarte greu accesul acestor persoane, din același motiv, la sistemul public de servicii de îngrijire în casele pentru bătrâni;

Solicitanții de azil cazați în Centrul de cazare sunt foarte puțin sau deloc pregătiți pentru părăsirea Centrului odată cu primirea statutului de beneficiar de protecție internațională;

Femeile (solicitante de azil și beneficiarele de protecție internaționale), în special originare din țările asiatice, în mare parte nu sunt integrate în comunitatea locală: acestea, de obicei, stau acasă; interacționează foarte puțin cu persoane din afara familiei sau a grupului de referință; nu vorbesc deloc sau vorbesc foarte puțin limba română; nu sunt angajate în câmpul muncii;

Atât solicitanții de azil cât și beneficiarii de protecție internațională au drept la muncă, însă, foarte puțini dintre ei se angajează oficial: în mare parte aceste persoane preferă să se angajeze neoficial, deși, astfel rămân fără poliță de asigurare medicală, precum și fără alte facilități sociale;

Biroul Migrație și Azil al MAI și-a asumat competențele de integrare a străinilor, inclusiv beneficiarii de protecție internațională, și în acest sens a elaborat atât cadrul legal și normativ, dar și a completat cadrul instituțional: deși, o măsură apreciată înalt de către cercetători, aceasta, totuși, nu reprezintă competența caracteristică sistemului afacerilor interne;

Recomandări

Specialiștii din domeniul asistenței sociale necesită o pregătire corespunzătoare (de bază și continuă) pentru a face față provocărilor sistemului menit să asigure, în condițiile legii, asistență socială beneficiarilor de protecție internațională: această pregătire trebuie să țină cont nu doar de cunoștințele necesare despre cadrul legal și normativ, dar și de abilități necesare de comunicare;

Materiale informative (într-un limbaj ușor accesibil) despre facilitățile sistemului de asistență socială trebuie elaborate pentru solicitanți de azil și beneficiari de protecție internațională și

---

³¹ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*. Monitorul Oficial nr. 167-172, art. 534 din 02.08.2013. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/348972/> [Accesat în: 30.09.2017]

distribuite atât prin intermediul BMA cât și prin DASPF; Acestea trebuie să conțină informații despre cum pot fi accesate facilitățile oferite de cadrul legal și normativ în vigoare;

Reprezentanții autorităților tutelare locale și teritoriale au nevoie de instruire asupra operaționalizării cazurilor de protecția a copiilor solicitanți de azil și beneficiari de protecție internațională; Atenție deosebită este nevoie asupra cazurilor copiilor neînsoțiți;

Organigrama Centrului de cazare necesită a fi completată cu o poziție de asistent social funcțiile căruia trebuie să cuprindă, între altele, și pregătirea pentru ieșirea din Centru odată cu primirea statutului de protecție internațională; Menționăm că în procesul de finalizare a acestui Raport, aparent, BMA este în proces de identificarea a unei soluții de instituire a unei jumătate de funcții de asistent social în Centrul de cazare;

Cazurile deosebit de vulnerabile (persoanele în etate și bolnavii paliativi) necesită atenție deosebită și un mecanism de referire aparte, de la BMA către sistemul de asistență socială.

Femeile (solicitante de azil și beneficiare de protecție internațională) necesită atenție deosebită și instituirea de programe de socializare și integrare care să considere necesitățile individuale în funcție de cultură, religie și altele.

Materiale informative despre accesul pe piața forței de muncă și facilitățile oferite de ANOFM (formare profesională a șomerilor, informare și consiliere profesională, instruire profesională, medierea muncii, asistență la angajare, etc.) sunt necesare a fi elaborate într-un limbaj ușor accesibil și distribuite prin intermediul BMA precum și S/DASPF.

BMA trebuie să-și reevalueze competențele în sensul transferului/ delegării competențelor sociale asumate către sistemul de asistență socială: deși, decizia de asumare a acestora a fost una potrivită, astăzi, aceasta nu mai corespunde realităților cotidiene în care sistemul de asistență socială devine tot mai organizat și structurat, iar cadrul legal și normativ în domeniul asistenței sociale acoperă accesul solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională la servicii sociale și prestații sociale.

Drepturi garantate străinilor care cad sub incidența Legii privind azilul în Republica Moldova

Domenii	Drepturi garantate străinilor care cad sub incidența Legii 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova ³²		
	Solicitanți de azil	Beneficiari de protecție internațională	Beneficiari de protecție temporară
Educație	<p>Art. 28 p) de a avea acces la învățământul obligatoriu în aceleași condiții ca și cetățenii Republicii Moldova;</p> <p>Art. 29. (1) Solicitanții de azil minori au acces la învățământul obligatoriu în aceleași condiții ca și minorii cetățeni ai Republicii Moldova. (2) Accesul la sistemul de învățământ nu poate fi amânat mai mult de 3 luni de la data depunerii cererii de rigoare de către minor sau de reprezentantul său legal. Această perioadă poate fi extinsă la un an în cazul în care este necesară asigurarea unui curs de pregătire în vederea înscrierii în sistemul de învățământ.</p>	<p>Art. 33 f) de a fi încadrat în învățământul obligatoriu și în celelalte forme de învățământ în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii Republicii Moldova;</p>	<p>Art. 39 g) de a avea acces la învățământul obligatoriu, în cazul minorilor, în aceleași condiții ca și copiii cetățeni ai Republicii Moldova;</p>
Sănătate	<p>Art. 28 o) de a primi asistență medicală primară și de urgență, conform legislației în vigoare;</p> <p>Art. 30 (1) Solicitanții de azil sunt asigurați, în conformitate cu legislația în vigoare, cu asistență medicală urgentă la etapa prespitalicească în caz de stări acute care pun în pericol viața. (2) Solicitanților de azil li se asigură</p>	<p>Art. 33 i) de a se bucura, în sistemul de asigurare obligatorie de asistență medicală, de aceleași drepturi ca și cetățenii Republicii Moldova în condițiile stabilite de legislația în vigoare;</p>	<p>Art. 39 f) de a primi asistență medicală primară și asistență medicală de urgență conform legislației în vigoare;</p>

³² Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 270 din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova*. Monitorul Oficial nr. 53-54, art. 145 din 13.03.2009. Disponibil la: <http://lex.justice.md/md/330978/> [Accesat în: 30.09.2017]

	<p>dreptul la examen medical gratuit (inclusiv anonim) în scopul depistării precoce a virusului HIV și a maladii SIDA.</p> <p>(3) Testarea la marcherii HIV se face în conformitate cu legislația în vigoare.</p> <p>(4) Solicitanții de azil minori au acces la asistență medicală în aceleași condiții ca și minorii cetățeni ai Republicii Moldova.</p>		
Asistență socială	<p>Art. 28</p> <p>l) de a munci, drept care i se poate acorda temporar, la solicitare, dacă, din motive obiective, este lipsit de mijloacele de existență necesare;</p> <p>m) de a fi cazat în centru de cazare în perioada procedurii;</p> <p>n) de a beneficia, în cazul solicitantului de azil cu necesități speciale, de adaptarea condițiilor de cazare și de asistență în centrele de cazare;</p> <p>r) de a beneficia, în cazul familiei cu copii, precum și al minorului neînsoțit, de toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, copiilor cetățeni ai Republicii Moldova;</p>	<p>Art. 33</p> <p>(1) Protecția internațională conferă beneficiarului drepturile prevăzute de legislație pentru cetățenii străini și pentru apatrizi, precum și următoarele drepturi speciale:</p> <p>c) de a alege locul de reședință și de a circula liber în condițiile stabilite de legislație pentru străini;</p> <p>d) de a fi angajat de persoane fizice sau juridice, de a exercita profesii libere, de a desfășura activitate de întreprinzător, în conformitate cu legislația în vigoare;</p> <p>e) de a fi salarizat și de a beneficia de celelalte drepturi materiale ce decurg din activitățile desfășurate, precum și de asigurare socială, în condițiile legii;</p> <p>g) de a beneficia, în cazul familiei cu copii, precum și al minorului neînsoțit, de toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, copiilor cetățeni ai Republicii Moldova;</p> <p>h) de a beneficia de un tratament identic cu cel acordat cetățenilor Republicii Moldova în ce privește libertatea de a profesa propria religie și de a da educație religioasă copiilor;</p> <p>m) de a fi cazat temporar în centre de cazare în condițiile prevăzute de Guvern;</p> <p>n) de a solicita activități de integrare sau includerea într-un program de integrare în conformitate cu legislația în vigoare.</p>	<p>Art. 39</p> <p>d) de a munci, la solicitare, o perioadă care să nu depășească perioada protecției temporare;</p> <p>e) de a avea acces la cazare corespunzătoare;</p> <p>h) de a beneficia, în cazul familiei cu copii, precum și al minorului neînsoțit, de toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, copiilor cetățeni ai Republicii Moldova.</p>

		<p>(2) Beneficiarii de protecție internațională pot solicita un ajutor bănesc pentru o perioadă de 6 luni, în limitele disponibilităților financiare ale statului, dacă, din motive obiective, aceștia sunt lipsiți de mijloace de existență. Modul și condițiile de acordare a ajutorului bănesc sunt stabilite de Guvern.</p> <p>Art. 35 Beneficiarii de protecție internațională au acces la activitățile de integrare în conformitate cu prevederile Legii nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova.</p> <p>Art. 36 În centrele de cazare pot fi cazați beneficiarii de protecție internațională, precum și membrii de familie ai acestora care au același statut și au intrat în programul de integrare.</p> <p>(2) Nu pot beneficia de cazare în centrele de cazare:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) cetățenii Republicii Moldova; b) persoanele căsătorite cu cetățeni ai Republicii Moldova; c) străinii care au domiciliat pe teritoriul Republicii Moldova mai mult de 5 ani și au solicitat ulterior azil; d) beneficiarii de protecție internațională care au domiciliat pe parcursul procedurii de azil în afara centrelor de cazare, cu excepția celor care au intrat în programul de integrare; e) persoanele care pot pune în pericol viața și/sau sănătatea persoanelor cazate în centrele de cazare. 	
--	--	---	--

Lista instituțiilor participante la interviurile semi-structurate

Domeniul Educație:

- Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, MECC
- Gimnaziul ”Galata”, Chișinău
- Liceul Teoretic „Tudor Vladimirescu”, Chișinău
- Școala Primară – Grădiniță, satul Mereni, r. Anenii Noi

Domeniul Sănătate:

- Biroul Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne
- Secția medico-sanitară a CATMÎI a IGPF
- Compania Națională de Asigurări în Medicină
- Centrul Medical al Aviației Civile

Domeniul Asistență socială:

- Secția Integrare și Acomodare, BMA al MAI
- Direcția politici de protecție a familiei și drepturilor copilului, MSMPS
- Direcția asistență socială sectorul Botanica, Chișinău
- Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
- Primăria comunei Mereni, raionul Anenii - Noi
- Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului

Alte instituții:

- Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
- A.O. Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei „AVE Copiii”
- Centrul de Drept al Avocaților